

1950Lİ YILLARDA KAMU YÖNETİMİ DİSİPLİNİ Disiplinin Kuruluşu Nasıl Gerçekleştirilmiştir?

Birgül AYMAN GÜLER*

Yönetim olgusu akademik dünyada yönetim bilimi – kamu yönetimi adı altında incelenir. Bu bilim dalları, Türkiye’de ikinci paylaşım savaşı sonrasında ABD ve Birleşmiş Milletler tarafından kurulmuştur. Kurma çalışması sekiz yıl sürmüştür. Görevlendirilen yabancı uzmanlar ve geliştirilen kurum, program ve ders malzemesi, bilim dalının gelecek elli yılını yönlendirmiştir. Bu yönlendirme Türk kamu yönetimi açısından “aktarmacılık sıkışması” ve “taklitçilik” adı verilebilecek olumsuz bir sonuç yaratmıştır. Türk yönetim bilimi, bilgikuramsal ve yöntembilimsel açıdan “kendi üretemezlik” (özgünlük yoksunu) denebilecek bir duruma düşmüştür. Yazı, üzerinde belli bir görüş birliği oluşmuş bulunan bu soruna çözüm bulmak çabasının ürünlerinden biridir.

Anahtar kelimeler: Yönetim Bilimi, Kamu Yönetimi, Türk Kamu Yönetimi, Yöntembilimi, 1950’li yıllar.

Herhangi bir düşünme ve araştırma alanının ilk kuruluşu, kendi başına ilginç bir araştırma konusudur. Günümüzde *Yönetim Bilimi* ya da *Kamu Yönetimi* olarak adlandırılan çalışma alanı, İkinci Paylaşım Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Kuruluşun siyasal kaynakları dönemin ünlü Truman Doktrini ile Marshall Planı, kurucu aktörleri ABD ikili teknik yardım teşkilatı olan AID (Aid for International Development) ile Birleşmiş Milletler’dir. Kuruluş sürecinin mekanı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve bu mekanda yaratıldıktan sonra başbakanlığa bağlı özerk bir kurum haline getirilen Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü’dür. Kuruluştaki görev üstlenmiş olan kadrolar, o dönemde uzmanlıkları Anayasa Hukuku ile İdare Hukuku alanlarında olan akademisyenlerdir. Bu süreçte Prof. *Yavuz Abadan* ile Prof. *Tahsin Bekir Balta* yönetici olarak ağırlıklı adlar olmuşlardır.

Alanın kuruluşu, 1950’li yıllar boyunca yabancı öğretim üyesi ve yabancı teknik heyetler yönetiminde sürdürülmüştür. Bu çalışmaların öykülemesini bir bütün olarak ve kolayca yapabileceğimiz derlitopluk tek bir kaynağa sahip değiliz. Öykünün, sürecin özellikle Birleşmiş Milletler ve ABD-New York Üniversitesi Grubu cephesinden tasar-

* Prof. Dr. AÜ SBF Yönetim Bilimleri öğretim üyesi.

lanışını, finansmanını, işleyişini, değerlendirilişini ortaya çıkarmayı sağlayacak belgelere sahip değiliz. Böyle bir çalışmayı yapabilmek, transferci cephenin amaç ve ölçütlerini öğrenmeyi sağlayan çok değerli bir iş yapmak olurdu. Böylece, *amme idaresi disiplini politikası* diyebileceğimiz bu olayı zamanın ‘doktrin’ ve ‘plan’larıyla ilişkisini kurarak, politika oluşturma parçası bakımından çözümlenmiş olurduk.

Şimdilik öykülemeyi, bu politikanın uygulama parçası bakımından, daha çok, Türkiye’de gerçekleştirilen işleri derleyerek yapabileceğiz. Böyle bir yöntemle süreci aydınlatılabilmek için çaba sarfedildiğinde parçalar bir araya getirilebilmekte ve anlamlı bir görüntüye erişilebilmektedir. İlk adımların atılabileceği iyi bir kaynak, Cemal Mihçioğlu’nun döneme ilişkin bilgi ve anılarını derlediği 1988 tarihli kitaptır. Tam bir öykü elde edebilmek için, bu kitaptaki bilgileri temel kişiler ve yayınlar üzerine incelemeyle canlandırmak ve derinleştirmek gerekir. Kişilere, özellikle Türkiye’yle ilişkileri en çok iki yıl olmuş görünen yabancı kişilere ilişkin bilgiler eldeki yayınlardan ve sınırlı da olsa bir bölümü internet taramasından elde edilebilmektedir. Yayınlar için kaynak mekanların nereler olduğuna gelince, bunlar SBF - TODAİE - Milli Kütüphane - TBMM Kütüphanesi’dir.

Bu yazı çalışma alanımızın kuruluş yılları üzerine olmakla birlikte, aynı zamanda toplumbilimlerinin ülkemizdeki durumu hakkında bir inceleme olarak görülmelidir.¹ Yönetim bilimi – kamu yönetimi disiplini, ülkemizde toplumbilimlerin içinde bulunduğu genel yapının parçasıdır. Yazarın da öğrencisi olduğu bu alana ilişkin disiplineryöntembilimsel özellik ve sorunlar genel olarak, öbür çalışma alanlarımız için de geçerlidir. Bunu özellikle vurgulamalı ki, özellikle yakın – uzak öbür komşu bilim dalları, bizim sorunlardan bunalıma düşmüş olduğumuz buna karşılık kendilerinde işlerin yolunda gittiği sanısına kapılmasınlar. Benzer derleme, değerlendirme, çözümlenme ve yöntembilimsel çıkış gösterme çabasının öbür bilim dallarında da yapılması ve başka başka dallardan elde edilecek sonuçların bir araya getirilerek tartışılması, toplumbilimlerinin açılıp genişlemesi için çok gereklidir.

¹ Böyle bir inceleme, daha önce şu makalede yapılmıştı: Birgül Ayman Güler, “Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 27/4 (Aralık 1994), s.3-19.

KURUCULAR VE ARAÇLAR

Amme idaresi adlı yeni çalışma alanının kuruluşu, bu dönemde rol almış olan Cemal Mihçioğlu'nun kitabında şöyle anlatılmaktadır:²

“Türkiye’de çağdaş kamu yönetimi öğretimin başlamasına yol açan ilk öneriler Türk hükümetinin isteği üzerine Dünya Bankası’nca oluşturulan Barker Kurulu’nun 1951 yılında sunduğu yazanakta yer almıştır. Bu yazanakta bir yandan üniversitelerde kamu yönetimi (bu arada işletme yönetimi) kürsüleriyle bölümlerinin kurulması önerilirken, bir yandan da uygulamaya yönelik kamu yönetimi eğitiminin geliştirilmesine salık veriliyordu. Bu önerilerin uygulama alanına konmasında yardımcı olmak üzere, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden yazarın da [Cemal Mihçioğlu’nun] aralarında bulunduğu beş kişilik bir kümenin bu alanda eğitim görmek için Birleşik Amerika’ya gönderilmesi ilk somut uygulama girişimi olarak kendini göstermiştir.”

Barker Heyeti, henüz 1947 yılında kurulmuş olan Dünya Bankası’nın görevli kuruldur. Süreç 1949 Temmuz ayında CHP iktidarınca başlatılmış, 1950’de işbaşına gelen DP hükümetiyle sürdürülmüş, sonunda ortaya “*Kalkınma Planı İçin Tahlil ve Tavsiyeler*” başlıklı son derece kapsamlı bir rapor çıkmıştır. Bu raporda Türkiye’ye önerilen sanayileşme değil tarım ve hammadde üretimi, devletçiliğe son verilmesi, her alanın özel teşebbüse açılması, yabancı sermayenin önündeki engellerin kaldırılması; bunun için “devlet eliyle yönetilen merkezîyetçi yapının terki”, bu yönelimi yönetecek bir “amme idaresi” kurulması, yönetim ve personel yapısına ilişkin kapsamlı “etüdüler” yaptırılması; “yeni amme idaresi” için uygun eleman yetiştirilmesi... olmuştur. Bu rapor, daha sonra hazırlanan yabancı uzman raporları için çok bereketli olmuş görünmektedir.³

“..Bu arada Birleşmiş Milletler Örgütü ile Türk hükümeti arasında imzalanan 5 Eylül 1951 günlü Teknik Yardım Ana Anlaşmasının uygulanmasına ilişkin 8 Mayıs 1952 günlü, 1 sayılı Ek Anlaşma Türkiye ile Orta Doğu ülkelerindeki kamu görevlilerinin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere bir Enstitü kurulmasını öngörmüş,.....”

Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, dönem tartışmasız biçimde bir Birleşmiş Milletler dönemidir ve burada sözü edilen *esas anlaşma* döne-

² Cemal Mihçioğlu, *Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1988.

³ Hüseyin Yayman, *Türkiye’nin İdari Reform Politikası*, s. 160 ve devamı, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/2179.pdf>

min hemen hemen belkemiğidir denebilir.⁴ Anlaşmanın ilgi ve etki alanı oldukça geniştir. Ek anlaşmalar⁵ ve mektup işlemleriyle kendi başına bir külliyyat oluşturan bu anlaşma, ayrıca incelenmeyi hak etmektedir.

“... bu konuda gerekli hazırlıkları yapmak amacıyla Türkiye’de yabancı uzmanlardan oluşan bir Etüt Grubu kurulmuştur. 8 Temmuz-6 Eylül 1952 günleri arasında çalışmalarını sonuçlandıran Etüt Grubu yazanağını sunmuş, TODAİE Mart 1953’te bir deneme dönemiyle çalışmalarına başlamıştır...”

1952 yılında SBF’de, biri “İdarede Yeni Temayüller” adlı bir ders yürüten İsveçli Prof. *Gunnar Heckscher*, öbürü “Amme İdare-si” dersini üstlenmiş Prof. *Tacusch* olmak üzere iki yabancı öğretici görev almıştı.⁶ Bu öğretiler, TODAİE kurma çalışmalarını da üstlenmişlerdir. Nitekim Heckscher, Enstitü’nün kurucu başkanıdır. Heckscher, Türkiye’den ayrıldıktan sonra ülkesinde 1957-1965’te milletvekili olmuş, *Högerpartiet* adlı muhafazakar sağ konumda bir partinin başkanlığını üstlenmiş, bu göreviyle İsveç’in yahudi kökenli ilk parti başkanı unvanı kazanmıştır. Daha sonra 1965’te Japonya, 1970’te Hindistan’da büyükelçilik görevlerinde bulunduğu görülmektedir.⁷ İki makalesi, Türkçe’ye çevrilerek 1953 ve 1954 yıllarında yayımlanmıştır.⁸

⁴ 5 Eylül 1951 imza tarihli *Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşmiş Milletler; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, Dünya Sağlık Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler Eğitim ve Bilim ve Kültür Teşkilâtı Arasında Teknik Yardım Teminine Mütedair Esas Anlaşma ve Eklerinin Onanması Hakkında Kanun*, RG: 10 Temmuz 1953, 8454. Bir yıl sonra bir ek anlaşma yapılmıştır: *Türkiye’ye Bir Teknik Yardım Daimi Temsilcisi İzamu Hususunda Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Arasında İmzalanan Teknik Yardıma Ek Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun*. Ek anlaşmayla aynı gün BM Türkiye temsilcisiyle mektuplaşmalar da yasa hükmü haline getirilmiştir: *Hükümetimizle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Türkiye Temsilcisi Arasında Teati Olunan Mektupların Tasdiki Hakkında Kanun*, RG: 18 Mart 1954, 8661. Bu ilişkide 1956 yılında çıkarılmış bir yasa daha vardır: *Anlaşma Mucibince Getirilen Teknik Yardım Ekspertlerine Ödenecek Mahalli Geçim Tahsisatları Hakkında ... Temsilciye Gönderilen Mektubun Onayı Hakkında Yasa*, RG: 10 Eylül 1956, 9403.

⁵ Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün (TODAİE) İhdası Hakkında Türkiye Hükümetiyle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Arasında İmzalanan (1) Sayılı Teknik Yardım Ek Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun, RG: 10 Mart 1954, 8654

⁶ Ali Çankaya’dan aktaran Nuray E. Keskin, “Türkiye’de Kamu Yönetimi Disiplininin Köken Sorunu,” *Amme İdaresi Dergisi*, 39/2, Haziran 2006, s. 1-28.

⁷ en.wikipedia.org/wiki/Gunnar_Heckscher.

⁸ Gunnar Heckscher, “Amme İdaresi ve Demokrasi”, (çev. Mümtaz Soysal), *SBF Dergisi*, IX/2, 1954. Heckscher, “İsveç’te sosyal siyaset hareketleri”, (Çev. Ş. Karahasan), *İş*, 19/145, Eylül 1953, İstanbul, s. 2-6. Türkçe olmamakla birlikte, kütüphanelerimizden erişilebilen iki kitabı da şunlardır: Gunnar Heckscher, *The study of comparative government and politics*, George Allen & Unwin, London 1957, 172 sayfa; Gunnar Heckscher, *Démokratie efficace: l’expérience politique et sociale des pays scandinaves*, Presses Universitaires de France, Toulouse 1957, 127 sf.

“... Etüt Grubu'nun, yönetimden de üniversiteden de bağımsız, özerk bir kuruluş olmasını önerdiği Enstitü Siyasal Bilgiler Fakültesi içinde çalışmalarına başlamış, kuruluş yasasının 1953 Martında, yürürlüğe konması ancak altı yıl sonra gerçekleşen Enstitü aradaki bu dönemi SBF'ye bağlı olarak, onun Birleşmiş Milletler görevlileriyle ortak yönetimi altında geçirmiştir.”

TODAİE günümüzde geçerli olan kuruluş yasasının birinci maddesine göre “6139 sayılı kanunla musaddak Teknik Yardım Anlaşması gereğince kurulmuş olan” bir kurumdur. 6139, Enstitü'nün hukuki durumunu “muvakkaten tesbit etmiş”se de, bu çerçeve çalışmaların yürütülmesi için yeterli olmuştur.⁹ Kuruluşun geçici statüsü, 1958 yılında çıkarılan örgütlenme yasasıyla sona ermiştir. Ancak bu yasada da, “Birleşmiş Milletler'den uzman gönderildiği sürece” en yüksek karar organı olan Yönetim Kurulu ile Yürütme Kurulu'nda yabancı uzmanların yer alacağı hükmü korunmuştur.¹⁰

Yabancı öğretiler yalnızca yönetici değil, asıl olarak derslerin yürütücüsü, ders programlarının geliştiricisi ve araştırmacı konumundadır.

“... Çeşitli Batı ülkelerinden gelen yabancı uzmanların yönetim konularını üzerinde sundukları öğrenciler daha önce Birleşik Amerika'da on sekiz aylık bir öğrenim-inceleme dönemi geçiren Siyasal Bilgiler Fakültesi asistanlarınca Türkçeye çevrilip öğretim üyeleriyle öğrenciler arasında bağlantı kurulmuş, Türk kamu kuruluşlarından gönderilen öğrencilere yeni yönetim kavramlarıyla yöntemleri tanıtılmaya çalışılmıştır...”

Yabancı uzmanların ders verme etkinliği, SBF'de, yukarıda belirtildiği gibi 1952-1953 yılında başlamış, yabancı öğretici uygulaması 1959-1960 yılında sona erdirilmiştir.¹¹ 1953 yılında, fakülte programı dışında eylemli kamu görevlilerine dönük dar kapsamlı kurslar da açılmış, bu kesim 1953-1954 akademik yılında SBF bünyesinde kurulan TODAİE adı altında sistemli bir eğitime tabi tutulmaya başlanmıştır. Bu zaman aralığı, “amme idaresi”nin fakülte bünyesinde kürsüleşme yoluyla kurumlaşma dönemidir:

“... Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ilk kez bir Kamu Yönetimi Kürsüsü kurulması girişimleri, belirlememize göre, 1953 yılı sonlarında başlamış, Fakülte Profesörler Kurulunun 9 Aralık 1953 günü yaptığı toplantıda alınan bir kararla kürsünün kurulmasına ilişkin gerekçenin hazırlan-

⁹ Bu değerlendirme, Enstitü'de “co-director” görevi üstlenmiş bir kişiye aittir: Caldwell, “Teknik Yardım ve Amme İdaresi”, *Örnek İdare*, 1/1, s. 2-3.

¹⁰ 25 Haziran 1958 gün ve 7163 sayılı Teşkilat Kanunu, Madde 5/4; Madde 8.
<http://www.todaie.gov.tr/tmev1.asp>

¹¹ Tahsin Bekir Balta, “İdare İlimi Sahasındaki İncelemeler”, (1958) Burhan Aykaç, vd. *Türkiye'de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, Ankara Nisan 2003, s. 35.

masıyla *İdare Hukuku Profesörü Tahsin Bekir Balta* görevlendirilmiştir..... Kürsünün eylemli olarak kurulması 1957 yılında gerçekleşti. Kürsünün [amme idaresi olan] adı ... [1967 yılında] “Kamu Yönetimi Kürsüsü” olarak değiştirilmiş[tir.]”

1953-1954 akademik yılında 160 kamu görevlisi,¹² kamu yönetiminde uzmanlık programına alındıklarında, derslerinin bir bölümünü yabancı öğretilerden alıyorlardı.

Bunlardan biri *E. Marshall Dimock* 1953'te TODAİE'nin “co-director”ü olarak iş görüyor ve “Amme İdaresi” dersini veriyordu. Dimock, diğer öğretilerin üstünde bir öneme sahip olmuş görünmektedir. Günümüzde TODAİE kütüphanesinde en çok yayını bulunan öğretici Dimock'tur ve kamu yönetimi derslerinin ilk ders kitabı ona aittir. New York Times gazetesinin 19 Kasım 1991 günü verdiği ölüm haberinde, 88 yaşında ölen Dimock'un 1938-1940'ta Çalışma Bakanlığında, savaş yıllarını kapsayan 1940'larda çeşitli devlet görevlerinde olduğu, 1961-1964 yıllarında kilise temelli bir örgütlenme olan “Unitarian Universalist Association” adlı kuruluştaki yöneticilik yaptığı belirtilmektedir. Türkiye’de 1950’li yılların “amme idaresi” düşüncesinin kuruculuğunu üstlenmiş yazarın, o yıllarda ders kitabı olarak okutulmuş iki kitabı vardır:

Dimock, Marshall, *Amme İdaresinin Prensipleri*, (Çev. Nermin Abadan) 1954.

Dimock, Marshall ve Gladys Ogden Dimock, *Amme İdaresi*, (Çev. Nermin Abadan, Şerif Mardin, Seha L. Meray, Mümtaz Soysal, M. Özyörük) TODAİE Yayını.

Bu ilk yıllarda *Robert Vance Presthus* öğretim şubesi işlerini,¹³ *Profesör A. H. Hanson* “Araştırma Metodları” dersini ve araştırma şube müdürlüğü görevini üstlenmişti.¹⁴ Hemen ilk evrede “iktisadi devlet

¹² Bu bilgiyi veren A. Rahmi Kalaycıoğlu, internet sitesine diplomasını ve bir öğrenci grubunun iki fotoğrafını da yerleştirmiştir: <http://www.turkmusikisikulliyati.com/todaie10.htm> (1 Temmuz 2008)

¹³ 1957-1963 arasında “Administrative Science Quarterly” adıyla 1956’da yayına başlanan derginin editörlüğünü üstlenen Robert V. Presthus, Sevda Erem ile birlikte *Statistical analysis in comparative administration: The Turkish Conseil d’Etat*, Cornell University Press, 1958, 55 sf. künyeli bir yayın yapmıştır. Presthus, Ereğli Kömür İşletmesi’nde yaptığı araştırmaya dayanarak 1961 yılında şu makaleyi yayınlamıştır: “Weberian vs Welfare Bureaucracy in Traditional Society”, *Administrative Science Quarterly*, 6/1, s. 1-24. Türkçe’ye de daha sonraki yıllarda bir makalesiyle girmiştir: Robert V. Presthus, “Örgütlerde Otorite Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, 5/1, 1972, s. 115-127.

¹⁴ Rıfki Danışman, “İktisadi Devlet Teşekküllerinde Kontrol”, *Örnek İdare*, 1/1, Kasım 1954, s. 9.

teşekkülleri”, “plan ve kalkınma”, “personel idaresi”, “mahalli idareler” araştırma konuları olarak saptanmış ve dört araştırma yürütülmeye başlanmıştır. Aşağıda üzerinde durulacak olan Örnek İdare Dergisi ile Özdicle kitabından öğrenildiğine göre, araştırma metodları kapsamında anlatılan konulardan “örnek olay incelemesi” yöntemi öne çıkmış, öğrenciler bu yöntemden oldukça etkilenmiştir.

“Maliye” dersini yürüten Hollanda’dan gelmiş *Prof. Abraham Mey* Amsterdam Üniversitesi işletme iktisadı profesörü, Türkiye’de PTT idaresi müşaviri, Hollanda devletinin bütçe müdürü unvanlarına sahiptir. Bu öğretici geriye “Türk Devlet Muhasebesi Üzerine Düşünceler, (Çev. Cumhuriyet Ferman), AÜ SBF Yayını, 1956” künyeli toplam 32 sayfalık bir metin bırakmıştır.¹⁵

Amerika’dan gelmiş *Prof. Dr. Lashley G. Harvey* TODAİE bünyesinde “Teşkilat ve İdare” dersini vermektedir. ABD’de 1952 yılında yayımlanmış bir bibliyografya çalışmasını “Bibliography on state and local government in New England” kütüphaneye bırakmış olan Harvey’in “Demokrasinin Esası Olarak Mahalli Hükümet” başlıklı makalesi de SBF Dergisi’nde yayımlanmıştı.¹⁶ Bu makaledeki ilk dipnota göre öğretici Türkiye’ye 1953 yılında gelmişti ve SBF’de de “Amerikan Hükümet Sistemi” adlı bir ders veriyordu. Uzmanlığı eyalet ve yerel yönetim konularıdır.

Joseph B. Kingsbury, “Personel İdaresi” dersini yürütüyordu. Türk Devlet Teşkilatında Personelin Yetiştirilmesi adıyla 56 sayfalık bir metni 1954’te, “the public service in Turkey: organization, recruitment and training” başlıklı bir metni 1955’te kaleme almıştı. Bunlardan ilkinde Cemal Mıhçıoğlu’nun, ikincisinde Tahir Aktan’ın desteği vardır.¹⁷ Indiana Üniversitesi’nden gelen bu öğreticinin 1961’de Tayland’da Kamu Yönetiminin İlkeleri başlıklı bir kitap yayımladığına bakarak, Türkiye’den sonra ilgisinin uzak doğu ülkelerine doğru genişlediği söylenebilir.

¹⁵ Aynı dergide, Abraham Mey’in bir başka makalesi çevrilmiş, çevirmenliği Kemal Togay yapmıştır: “Prof. Theodore Limperg’in İşletme Ekonomisi İlmî Hakkındaki Teorisi”, *AÜ SBF Dergisi*, IX/3, 1954.

¹⁶ Lashley G. Harvey, “Demokrasinin Esası Olarak Mahalli Hükümet”, (Çev) Cemal Aygen, *AÜ SBF Dergisi*, IX/2 (1954).

¹⁷ Öğreticinin bir başka makalesi de şudur: Joseph Kingsbury ve Cemal Mıhçıoğlu, “Türkiye’de Hizmetiçi Eğitimin İslahı Hususunda Tavsiyeler”, *İçtimai Emniyet*, 1/10, Ekim 1955, Ankara, s. 509-515.

1954-1955 akademik yılında, Türkiye'nin amme idaresi disiplini-
ninde atamaları Birleşmiş Milletler'ce yapılmış yeni öğreticiler nöbet
almıştır: Amme İdaresi Prensipleri dersi *Lynton K. Caldwell*, Teşkilat
ve İdare dersi İskandinav ülkelerinden *Eugen Olssen*, Personel İdaresi
Belçikalı *Lucienne Talloen*, Araştırma Metodları dersi *Robert V.
Presthus* tarafından yürütülmektedir.¹⁸ Yabancı öğretmenlerle ortaklaşa
uzun yönetim döneminde, 1954-1955 yıllarının TODAİE “director”ü
Prof. Yavuz Abadan, “co-director”ü ise *Lynton K. Caldwell*'dir.
Caldwell, Türkiye'den başka Kolombiya, Pakistan, Hindistan, Filipin-
ler, Tayland ve Endonezya'da “teknik yardım” misyonu yüklenmiş,
Amerikan idaresinin az gelişmiş ülke yönetimlerine dönük işlerinde
özel öneme sahip olmuş görünen uzmanlardan biridir. Ülkesinde
1969 Amerikan Ulusal Çevre Politikası Yasası'nın oluşturulmasını
sağlamasıyla anılmaktadır.

1956-1957 akademik yılında, kadroda *Norman C. Angus* adlı bir
Yeni Zelandalı öğretici yer almaktadır. Ders notlarında¹⁹ yer alan şu
değerlendirme ilginçtir:

“Münferit bir idari kararın, münferit bir idari usulün veya muayyen bir teşki-
lat çeşidinin veya güdülen siyasetin “iyi” veya “kötü” olup olmadığını nasıl
anlayacağız? Bu görüldüğü kadar basit bir mesele değildir. Sebebi, öyle bir
takdirin kıymet hükümleri yardımı ile yapılmasıdır. Kıymet hükümleri ise
ferde, siyasi sisteme ve kültüre göre değişik bir mana ihtiva etmektedirler.
Türkiye'de muvaffak sayılan bir amme idarecisi hiç şüphe yoktur ki, mesela
Rusya'da bir fabrikayı işleten Müdürden farklı bir görüşe sahiptir. Bunun gibi
her ikisi ile Amerikalı bir idareci arasında “iyi idarenin ne olduğu” konusun-
da görüş farkları olacağı aşikârdır. Bununla beraber “iyi idare”nin mahiyetini
oldukça kesin olarak tarif etmek mümkündür. Türkiye'de “iyi bir idare”nin
varlığını muhtemelen belirtecek olan miyarlardan birkaçı şunlardır: (a) Meş-
ruiyet, yani kanuna uygunluk, (b) Asgari masraf, (c) Verimlilik, (d) Amme
menfaatine hizmet, (e) Siyasi yoldan beliren sosyal ihtiyaçların tatmini.”

Paragrafın değeri, “iyi idare” ile “kötü idare” değerlendirmesi-
nin “kıymet hükümleri yardımı” gerektirdiği uyarısındadır. “Kıymet
hükümleri” adı verilen belirleyici nitelikteki etkene gelince, yazar
bunun “birey, siyasi sistem, kültür bütünlerine göre” farklı anlamlar

¹⁸ *Örnek İdare Dergisi*, 1/2, Aralık 1954, s. 15. Bu kişiyle ilgili bilgi için yukarıda dipnot 12'ye
bakınız.

¹⁹ N.C. Angus, *Amme İdaresinin Unsurları*, 1956-1957 Dersnotları, Ankara TODAİE 1957.
Öğreticinin başka bir yazısı: Norman C. Angus, “Amme İdaresi Hakkında Yeni Düşünceler”,
(Çev: Nermin Abadan), *İdare Dergisi*, Ankara, 245, (Mart-Nisan 1957), s. 109-128. Angus
adına ve ders notuna dikkatimi çeken Tekin Avaner'e teşekkürlerimle.

taşıdığını söylemektedir. Öğreticinin tanımında sorun olup olmadığı bir yana, denebilir ki, 1950’li yıllarda ve günümüzde, konunun en hızlı geçilen satırları bunlardır. Bu açıdan Türkiye’de karşılaşılmış tavrırlardan biri, bu boyutu “sizin değerleriniz bizim değerlerimizdir” kabulü nedeniyle atlamaktır. Örtülü olarak paylaşılan değerlerin “demokrasi” ile “zenginleşme” olduğu varsayılmaktadır. Bu tavrı benimseyenler hızla sonuç çıkarmışlardır: “Kör testere ve kırık keserle nasıl ki bir bina gerektiği gibi onarılamaz ise, yetersiz bir idare ile de toplumun meseleleri çözülemez.” Yapılacak şey, testerenin en keskinini almak, kullanmaktır. Gerçekte “değerler” konusunu sorun etmek, çoğu zaman güç durumlara düşmeyi göze almak demektir. “Bizim değerlerimiz” diye söze başlayacak birinin karşısına, dönemine göre “biz bize benzerizci – Turancı”, “köhne kıymet hükümlerinin savunucusu –gerici”, “komünist”, “yabancı düşmanı”, “Batı düşmanı”, “milliyetçi” kodlamalarıyla yasakçılık ve baskı çıkmıştır. Aslına bakılırsa, bilgi transercisi öğretici de kapsamlı bir ‘kıymet hükümleri’ tartışmasına girmeye istekli değildir. Öğreticinin konuyu tartışma isteği genellikle gerçek bir sorgulamaya değil, alet-yöntem isteyenin “zihniyet değişimi”ni de kabul etmesini sağlama amacına odaklıdır. Sonuçta, alıcıların sergilediği gönüllülük, öğreticilerin de bu boyutu anıp geçme tercihleriyle yüksek derecede uyum sergilemiştir denebilir.

1956 yılında devreye başka bir öğretici girmiştir. Geriye ABD’deki merkezi personel idaresini konu alan bir makale²⁰ ile iktisadi kalkınmada “totaliter liberallik” adı verilmiş plancılığı eleştiren ortak bir makale²¹ bırakan öğreticinin adı *Albert Gorvine*’dir.²² Bu öğretici Türkçe yayımlanan iki çalışmasına ek olarak, İngilizce kalmış görünen iki kısa inceleme daha yapmıştır. Bunlardan biri Türk bakanlık sistemiyle ilgilidir.²³ Diğeri ise, Türkiye’nin mülki ve yerel yönetim sistemini

²⁰ A. G. Gorvine, “Merkezi Bir Personel Dairesi Hakkında Birleşik Amerika’da Edinilen Tecrübeler”, (Çev. Nermin Abadan), *AÜ SBF Dergisi*, X/4, 1955, s. 193-202.

²¹ Albert Gorvine ve Sadun Aren, “İktisadi Kalkınma ve Totaliter Liberaller”, *AÜ SBF Dergisi*, XI/3, 1956, s. 387-401.

²² Bu öğretici, Türkiye’den sonra Pakistan’dadır. 1962 tarihli *International Review of Administrative Sciences*, 28/3, s. 282-290, adlı dergide “Socio-Cultural Factors in the Administration of Technical Assistance Programs” başlıklı bir makalesi yayımlanmıştır; makalede unvanı “Consultant (research) Syracuse University, PASC -Pakistan Administrative Staff College, Lahore” biçiminde yazılmıştır. Pakistan’a ilişkin değerlendirmeleri de başka bir makalenin konusu olmuştur: Albert Gorvine, “The Civil Service under the Revolutionary Government in Pakistan”, *Middle East Journal*, 19, Summer 1965.

²³ Albert Gorvine, Laurence L. Barber, *Organization and functions of Turkish ministries*, Ankara, 1957.

konu almıştır.²⁴ Türkiye’de okutulmuş ikinci ders kitabı, bu yazar tarafından 1956 yılında hazırlanıp Türkçe’ye çevrilmiş notlar olmuştur:

Gorvine, Albert, *Amme İdaresi Notları* (Çev. Mümtaz Soysal), AÜ SBF-New York University Graduate School of Public Administration and Social Service, Ankara 1956.

Albert Gorvine tarafından hazırlanan bu ders notu, her ana başlık için verilen okuma kaynakları da içermektedir. Kaynaklar içinde ağırlık, Dimock kitaplarındadır. Dimock kitaplarına ek olarak kullanılan ders malzemesi şunlardır:

Devey, H. O., *Teşkilat ve Metodlar El Kitabı*, (Çev. Behiç Hazar), TODAİE, 1954.

Dimock, M, “Amme İdaresinde Yeni Gelişmeler”, (Çev. Cemal Mihçioğlu) *SBF Dergisi*, IX/1 1954, s. 59-71.

Hacaloğlu, Feyzi, “Çalışma Planları”, *İdare Dergisi*, 212, 1951.

Hanson, A. H., “Parlamento ve Devletleştirilmiş Sanayiler”, (Çev. Seha L. Meray), *SBF Dergisi*, IX/3, 1954.

Hanson, A. H., *Türkiye’deki İktisadi Devlet Teşekküllerinin Bünyesi ve Murakabesi*, (Çev. Mümtaz Soysal) TODAİE Yayını, 1954.

Heckscher, Gunnar, “Amme İdaresi ve Demokrasi”, (çev. Mümtaz Soysal), *SBF Dergisi*, IX/2.

Lapawsky, Albert, *İdare Kitabından İktibaslar* (Çev. Mümtaz Soysal), TODAİE 1954.

Mihçioğlu, Cemal, *İdarede Beşeri Münasebetler*, TODAİE Yayını, 1954?

Mihçioğlu, Cemal, *Personel İdaresinde Beşeri Münasebetler*, SBF Yayını, Ankara, 1955-1958.

Simon, Herbert, vd., *İnsan Davranışı ve Teşkilat*, (Çev. Cemal Mihçioğlu),

Versan, Vakur, “ABD’de Amme İdaresinin Doğuşu ve Gelişimi”, Prof. Seviğ’e Armağan, 1956, s. 253-262.

1950’li yıllarda ortaya çıkan kaynaklar arasında iki çalışma daha dikkat çekmektedir. Bunlardan biri, ilk yazımı İngilizce’de 1926 yılında yapılmış bir Amerikan kamu yönetimi çalışmasıdır. Bu kitap iki çevirmen tarafından Türkçe’ye çevrilerek öğrenci ve kamu yöneticilerinin kullanımına açılmıştır. Doğrudan ve yalnızca ABD kamu yönetimini anlatan bu kitabın ders ana malzemesi değil, yardımcı malzeme olarak okutulduğu görülmektedir.

White, Leonard, *Amme İdaresine Giriş*, (Reyan Toluner, Arif Payaşlıoğlu, 1956? [yayında tarih belirtilmemiştir; önsözlere bakarak, kitabın 1956 ya da 1957’de yayımlandığı tahmin edilebilir.]

²⁴ Albert Gorvine, *An outline of Turkish provincial and local government*, Ankara, 1956, 27 sf.

Yabancı öğretici eğitimi, asıl olarak dört ders üzerine kurulmuş görünmektedir: (1) Kamu yönetimi, (2) Örgütlenme, (3) Personel Yönetimi, (4) Araştırma Yöntemleri. Bu listeye “maliye” başlığı eklenbilirse de, bu başlık ilk dördü kadar temel ve baskın olmamış görünmektedir.

Çalışmalarını SBF’de New York Üniversitesi Grubu adıyla sürdüren yabancı öğretilerinin 1957-1958 dönemi başkanı *Albert L. Sturm*’dur ve adından geriye bir bibliyografya çalışması bırakmıştır.

Sturm, Albert L. ve Cemal Mihçioğlu, *Türk Amme İdaresi Bibliyografyası 1928-1957 (Seçme ve Notlu)*, SBF Yayınları, İdari İlimler Enstitüsü Yayın No 5, Ankara, 1959.

1958-1959 akademik yılında grubun başkanı *Joseph E. McLean*’dir. McLean, İkinci Paylaşım Savaşı’nda ABD Deniz Kuvvetleri’nde, savaştan sonra 1946-1954 arasında New Jersey Eyaleti’nde görev yapmış bir öğretim üyesidir. Bu öğreticinin başkanlığı altında çalışan adlardan birinin *William F. Larsen* olduğunu biliyoruz. Grubun öbür üyelerinin kimler olduğunu saptamak mümkün olmamıştır. Larsen, önsözünü başkanının yazdığı bir derlemenin editörlüğünü üstlenmiş ve bu derleme 1959 yılında basılmıştır:

Larsen, William F, (der), *Amme İdaresi Seçme Yazılar*, (Çev. Gülgün Avcioğlu), New York University Grubu, AÜ SBF, Ocak 1959

Bu kitaba, kitabı yayımlayan Grup Başkanı Joseph E. McLean tarafından Ekim 1958’de yazılan önsöze göre, derleme “AÜ SBF İdari İlimler Enstitüsü ile New York Grubu mensuplarının teşkil ettiği bir komisyon tarafından” seçilen yazılardan oluşmaktadır. Grup Başkanı’na göre derleme “Türk ve Amerikan işbirliğiyle meydana gelen ve eserleri şimdiye kadar Türkçeye çevrilmemiş yazarları tanıtan” bir yayındır. Yazıları seçilmiş yazarlar şunlardır:

Henri Fayol	J. Donald Kingsley
Charles A. Beard	Felix Nigro
Brooks Adams	Harold Smith
C. E. Beeby	Chester Barnard
Paul H. Appleby (4 yazı)	Orway Tead
William F. Robson	Lynton K. Caldwell
William Larsen	John Harris
Max Weber	James M. Landis
James Mooney	John M. Gaus
P. Chatenet	Fritz Morstein Marx
W. E. Mosher	O. Glenn Stahl.

Yazıların büyük bölümü İngilizce özgün hallerin tam çevirisi değil, seçilmiş yazıların bazı parçalarının çevirisinden ibarettir. Kitabın ana bölümleri, yabancı öğretici kategorilerinin neler olduğunu akılda canlandırmak bakımından oldukça yararlıdır:

Kamu Yönetiminin Niteliği	Örgütlenme	Karşılaştırmalı Yönetim
Siyaset ve Yönetim	Personel Yönetimi	Yönetsel Karar ve Yönetsel Yargı
Hukuk ve Yönetim	Mali İdare	Yönetsel Denetim
Bürokrasi	Dinamik Yönetim	

Kitabı derleyen Larsen, kaleme aldığı önsözde, yapılan işten iki sonuç doğarsa, kitabın yararlı sayılacağını belirtmektedir: *“Bu derlemeyi okuyanlarda İngiltere, Amerika ve Avrupa’daki –bilhassa Fransa ve Almanya’daki- idari tecrübeden daha çok ve daha teferruatlı malzeme seçme arzusunun uyanacağı ümit edilir.”* Beklenen ilk sonuç, Türk okuyucunun Batı sistemlerini derinlemesine öğrenme isteğinin uyanmasıdır. Buradan anlaşılacağı üzere, yapılan seçimler “demokrasi tipi” sayılan Batı devlet örgütlenmeleriyle sınırlıdır. O tarihte bir dünya sistemine doğru ilerleyen “Sovyet tipi” örgütlenme modeli kapsam dışıdır. Benzer olarak tarihsel örnek ve incelemelere değil yalnızca güncel – modern olan örneklerle yer verilmiştir. Derleyen, Türkçe okuyucuya güncel Batı uygulamasıyla sınırlı bir “dünya” açmakta, bu sınırlılığa karşın verdiği aracı ileri - evrensel bilgi ruhuyla sunmaktadır. *“Hele Türk idari hayatından misaller verilmesi ve Türkiye’de bu sahada araştırma ve incelemeler yapılmasına yol açarsa, derleme gerçekten çok faydalı olmuş sayılabilir.”* Beklenen ikinci sonuç da budur. Derleme, Türkçe okuyucuya ne’ye nasıl bakılacağını gösteren “teori” ve “metod” vermiştir; bundan sonra bu “bakış” ve bu “araştırma yolu” elde tutularak Türkiye uygulaması incelenebilecektir. Derlemede “teori”nin ve “metod”un kullanıldığı örnekler de vardır. Bundan böyle araştırmacıların işi pek kolaydır; bu örneklerle bakılarak bilimsel bilgi üretme yoluna girilebilir...

Larsen derlemesinde Türkiye ile ilgili tek makale Lynton K. Caldwell’e aittir. “Türk İdare Sistemi ve İdarei Maslahat Politikası” başlıklı bu makale ayrıca incelenmeye değer bir yazıdır. Yazının önemi, Türkiye’de 1960’lı yıllarda bir anda yükselecek olan “idari maslahat değil idari islahat”, daha teknik adıyla “idari reform seferberliği”nin adeta ilk taslağı gibi olmasından kaynaklanmaktadır. Yazıyı önemli kılan bir başka özellik de, Türkiye’nin yönetim yapısına ilişkin olarak, günümüzde yaygın biçimde karşılaşılan belli bir değerlendirme türünün bu yazar tarafından dile getirilmiş olmasıdır. Yazarın değerlendirmele-

riyle, o tarihte çeviri işlerinde görev almış asistan *Şerif Mardin*'in bugün dile getirdiği öğretmenin imama yenilmesi gibi genellemeler arasında ilgi çekici bir koşutluk, hatta yer yer özdeşlik olduğu görülmektedir.²⁵

ÖRNEK İDARE GİRİŞİMCİLİĞİ

1954-1955 yılları, yukarıda adı geçen öğreticilerin buluştukları kısa ömürlü bir dergiye tanıktır.²⁶ *Örnek İdare* adlı bu dergi Kasım 1954-Mayıs 1955 arasında aylık/iki aylık olmak üzere yedi sayı yayımlanmıştır. Dergi'nin künyesinden, yazar ve çevirmen olarak adlarına sıkça rastlanan *Danışman* ve *Özbek* tarafından yayımlandığı anlaşılmaktadır. Bu iki girişimci TODAİE'de öğrencilik yapmış kamu görevlileridir. Dergi'nin yabancı öğreticilere bol teşekkürleri ilgi çekicidir. Çıkarılan bir yeni sayıyı Dimock'a göndermişler, ondan aldıkları takdir mektubunu haber olarak vermişlerdir. Dergi'nin bir sayısında da "co-director" Caldwell'in kendilerini dersine çağırarak dönemin öğrencilerine dergiyi tanıtmaya fırsatı sunduğunu haber vermektedirler.

Yayın tarihi ve sayıda yazı sırasına göre, toplam 27 makalenin künyeleri aşağıdaki gibidir:

Caldwell, Lynton K., "Teknik Yardım ve Amme İdaresi", Çeviren: Nizamettin Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (1), Kasım 1954, 2-3.

Harvey, L. G., "Amerikan Devletlerinde Amme İdaresi", *Örnek İdare*, Ankara, (1), Kasım 1954, 5-8.

Danışman, Rıfki, "İktisadi Devlet Teşekküllerinde Kontrol", *Örnek İdare*, Ankara, (1), Kasım 1954, 9-10. [*PTT'de çalışmaktadır.*]

Hanson, A. H., "Büyük Britanya'da Maliye", *Örnek İdare*, Ankara, (1), Kasım 1954, 11-14.

Özdicile, Celal, "Barem Meselesi", *Örnek İdare*, Ankara, (1), Kasım 1954, 14-16.

²⁵ Mardin'in şu sözleri, bu bağlantıyı düşüncelerinin kaynağı bakımından doğrular niteliktedir: "... Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki asistanlığımda siyaset biliminin hukukla ilgisinden yola çıkan Fransız kaynaklı bir siyaset bilimi yöntemi üzerinde durulurdu. Bizim kuşağımız bu öğretiyi yerinden oynattı. "Amerikan" siyaset bilimini getirdi. Hukuk-siyaset geleneğinin gelişmesine engel olduk denebilir. Halbuki hukuk-siyaset ilişkisi kendi başına Türkiye için önemli bir konudur, zamanla derinleştirilebilirdi. "Zamanın ivmesi", başka bir ifadeyle genel değişme süreci, yöntemin gelişmesini sağlayacak imkanı yok etti." Ahmet Çiğdem, Fethi Açıkel, Necmi Erdoğan, Tanıl Bora, "Şerif Mardin'le Merkez-Çevre Analizi Üzerine", *Toplum ve Bilim*, Sayı 105, 2006, s. 7-10.

²⁶ Bu dergiden ve yazı künyelerinden Dr. Nuray Ertürk Keskin sayesinde haberdar oldum; kendisine teşekkür borçluyum. Ne iyi ki Millî Kütüphane var; derginin tüm sayılarını oradan edindim.

Wright, Richard H., "Modern Büro Organizasyonu", Çeviren: Nizamettin Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (2), Aralık 1954, 2-3. [Bu yazar, TC Devlet Demiryollarında organizasyon uzmanı olarak görevlendirilmiştir; Anderson Nichos and Co. adlı bir şirkete bağlı çalışmaktadır.]

Hanson, A. H., "Büyük Britanya'da Maliye", *Örnek İdare*, Ankara, (2), Aralık 1954, 7-9.

Huston, George C., "Liderlik Vasıflarının Geliştirilmesi", Çeviren: Nizamettin Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (2), Aralık 1954, 10-11.

Dimock, Marshall, "Amerika Birleşik Devletlerinde Amme İdaresi", *Örnek İdare*, Ankara, (2), Aralık 1954, 16.

Collette, S. Driggs, "İş Değerlendirme", Çeviren: Doğan Energin, *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 2-3, 11.

Wright, Richard H., "Modern Büro Organizasyonu", Çeviren: Nizamettin Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 4-5.

Sünter, Faruk A., "Standardizasyon İşlerinin Menşei ve Gelişmesi", *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Şubat-Mart 1955, 3-6.

Danışman, Rıfki, "Koordinasyon ve Prensipleri", *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 6-7.

Danışman, Rıfki, "İdari Bünyeleri İncelemede Yeni Metodlar", *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Şubat-Mart 1955, 7-11.

Özdicle, Celal, "Salahiyet ve Salahiyetlerin Devri", *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 8-9, 11.

Huston, George C., "Liderlik Vasıflarının Geliştirilmesi", Çeviren: Nizamettin Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 10-11.

Dimock, Marshall, "Amerika Birleşik Devletlerinde Amme İdaresi", *Örnek İdare*, Ankara, (3), Ocak 1955, 13-15.

Doğangün, Burhan C., "Büro Makinaları ve Bunların Tatbikatları", *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Şubat – Mart 1955, 15-20.

Bridgman, R. F., "Akdeniz Memleketlerinde İlkçağlardan Zamanımıza Kadar Hastahanelerin Oynadığı Sıhhi ve İctimai Rol", Çeviren: N. O. Özbek, *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Şubat-Mart 1955, 21-22.

Mey, Abraham, "Devlet Muhasebesinde Vukubulan Değişiklikler", Çeviren: Kemal Togay, *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Nisan-Mayıs 1955, 23-31. [PTT Genel Müdürlüğünde İktisat Müşaviridir]

Ward, E. J., "Maliyet ve İş Görme Prensiplerinin Devlet İşletmelerindeki Tatbikatı", *Örnek İdare*, Ankara, (4-5), Şubat-Mart 1955, 12-15. [PTT Genel Müdürlüğünde Muhasebe Müşaviridir]

Hanson, A. H., "İngiltere'de Amme İdaresi", *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 1-7.

Sünter, Faruk A., "Standardizasyon İşlerinin Menşei ve Gelişmesi", *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 8-12, 23.

Özbek, Nizamettin, "Moral", *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 13-15. [TC Devlet Demiryollarında Eğitim Şube Müdürüdür]

Danışman, Rıfıkı, “Bürokrasi”, *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 16-20.

Ward, E. J., “Maliyet Muhasebesi Hakkında”, Çeviren: Azmi Turhan, *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 21-23. [*TC Devlet Demiryollarında İş Değerlendirme Uzmanıdır.*]

Schneider, Hans, “Alman İdare Cihazının Kalkındırılması”, Wiederaufbau der Deutschen Verwaltung *Örnek İdare*, Ankara, (6-7), Nisan-Mayıs 1955, 24-29.

Derginin yazarları arasında az sayıda Türk uyruklu olduğu hemen göze çarpacaktır. Dergi'nin sahiplerinden biri olan *Nizamettin Özbek*, yazarlıktan çok çevirmenlik hizmeti vermiş görünmektedir. Özbek 1911 doğumlu, Erzincan'lı ve asker kökenli bir kamu görevlisidir.²⁷ Yine derginin sahiplerinden ve en çok yazısı olan *Rıfıkı Danışman*, 1924 doğumludur ve PTT kamu görevliliğinden milletvekilliği ve bakanlığa ilerlemiştir.²⁸ TODAİE'den mezun olmuş, Erzurum Milletvekilliği ve 12 Mart döneminde Nihat Erim ve Ferit Melen hükümetleriyle I. Milliyetçi Cephe Hükümeti'nde bakanlık (ulaştırma ve kültür) yapmıştır. *Faruk Sünter*, 1951 yılında Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı, 1954'te TOBB genel sekreteri, 1959-1975? arasında TSE (Türk Standartlar Enstitüsü) Başkanı, 1970'te Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) Başkanı'dır.

Dergi'nin tek yazılı yazarı *Celal Özdicile*, 1965 yılında “Türkiye’de amme idaresi ve idarede devrim yapılmasını zorunlu kılan nedenler” başlıklı bir kitap kaleme alacaktır.²⁹ Toplam 69 sayfalık bu kitap, 1839 Tanzimat Fermanı'ndan bir alıntıyla başlamaktadır. Yazarın görüşü şöyledir: “Gülhane buyruğunun yayınlanmasından bu yana 125.... yıldan fazla bir zaman geçti. Batıdan aldığımız modern araçlar bir kenara bırakılırsa, biz her bakımdan atalarımızın koyduğu yerde emeklemekteyiz.” Kitapta kullanılan diğer özlüsözler Charles E. Beard, Lynton Caldwell, Dwight Waldo, Marshall Dimock alıntılarıdır.

²⁷ “1911 doğumlu Nizamettin Özbek, Erzincan doğumlu, Harp okulu, Fen Tatbikat Okulu ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü okullarından mezundur. Yirmibir yıl orduda görev yaptıktan sonra, 1951 yılında binbaşı rütbesindeyken kendi isteğiyle ayrılmış, yirmi yıl çeşitli devlet kuruluşlarının ulaştırma, eğitim, yayın dairesinde çalışmıştır. Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya’da kurslara katılmış, stajlar yapmıştır. 1971 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü Trafik Fen heyetinden kendi isteğiyle emekliye ayrılmıştır. Bildiği yabancı diller: Fransızca, İngilizce (her iki dilden devlet sınavı) ve Almanca’dır.” www.sizedebiyat.com/bu/buno.html

²⁸ www.wikipedia.org/wiki/Rifki_Danisman

²⁹ Celal Özdicile, *Türkiye’de Amme İdaresi ve İdarede Devrim Yapılmasını Zorunlu Kılan Nedenler*, Örnek Matbaası, Ankara 1965.

Özdicle'nin kitabı çeşitli açılardan incelemeye değer bir çalışmadır. Kitap içten, söylediklerine inanmış, heyecanlı bir kalemden çıkmıştır. Örnekler Türkiye'nin günlük, güncel yönetsel dünyasından alınmıştır. Örneklerin seçimi de, olayların değerlendirilişi de, yazarın özlü-sözlerini aldığı ustalarının "teori" süzgecinden geçirilmiştir. Yazar, bu "teori"den zerrece kuşku duymamış görünür. Yönetsel olayı, ustalarından öğrendiği "bakış"la görmenin büyük bir üstünlük ve büyük kurtuluş yolu olduğuna kuvvetle inanmıştır. Bu transfer "teori"yi, kendi "bakış"ı saymış, bunu içselleştirmiştir. O nedenle, gördüklerini ve seçtiklerini "kendini"ne ait saymakta, işini ilgi çekici bir heyecanla yapmaktadır. MEHTAP (Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi) ona göre "daha çok statükoyu muhafaza ve ancak şekli bakımından birkaç parlak veya ufak tefek bazı değişiklikler getiren" bir çalışmadır. Onun istediği "esaslı ve köklü bir çalışma"dır. Kitabı bulamayacak olan okuyucular için, son paragrafı buraya olduğu gibi almak yarar olabilir:

"Dünyada tabii olaylar dışında, hiçbir şey kendiliğinden olmamaktadır. Bozuk ve ilkel aletlerle de iyi ve mükemmel işler yapmağa imkan yoktur, nasilki eğe ve testere ile otomobil yapılamazsa. Ya ömrü billah geri kalmış bir durumda sürünüp gideceğiz ya da bütün müesseselerimizi ve bunların başında da idareimizi devrim gereklerine ayak uyduracak şekilde köklü bir geliştirmeye tabi tutacağız. Bundan başka çıkar yol da yoktur."

Bu sözler, Türkiye'de uzun bir zamandan bu yana egemen olmuş düşünme tarzının özetidir. "İdare" bir alettir; bunun en gelişmiş –önce Avrupa'daydı sonra ABD'de- Batı'dadır. Ya o dünyanın aletleri ve iş yöntemleri alınıp kullanılacak ya da perişan olunacaktır.

1950'li yıllarda "amme idaresi" alanında gerçekleştirilen on yıllık yabancı öğretici çalışması, Türkiye'de 'büyük demokrasi – büyük gelecek' vaadiyle yürümesine karşın, on yılın sonuna doğru hem yabancı öğreticilerin kendi dünyalarında hem de Türkiye'de parlaklığını yitirmeye başlamış görünmektedir. 1958 tarihli bir kitap için aynı yıl içinde yapılan bir "kitap tahlili"nde şöyle denmektedir:³⁰

"Kamu idaresi veya özel teşebbüs idaresi bilimlerinin şimdiye kadar ortaya koyabildikleri sonuçlar, herkesce bilinen gerçeklerin daha derli toplu bir şekilde belirtilmesinden veya doğru işleyen her mantığın kendiliğinden bulabileceği düsturların birer bilimsel tavsiye gibi sunulmasından ileri geçememiştir. Gerçi bu bilim dalında da muazzam araştırma kurumları meydana getirilmiş, yüzlerce uzman yetişmiş, milyonlar harcanmıştır, ama böyle

³⁰ Mümtaz Soysal, "Kitap Tahlili: *Parkinson's Law or the Pursuit of Progress*, John Murray, Londra 1958, 122 sf", *AÜ SBF Dergisi*, XIII/3, 1958, s. 297-299

büyük dağların doğurduğu fareler, toplumbilimcilerin dilini hasretle aratıracak kadar yüklü bir “jargon” yaratmaktan başka bir iş görmüş değildir. İşte “Parkinson Kanunu veya İlerlemenin Yolları” adını taşıyan kitap, idareye bilimsellik getirmeye çalışanların artık pek uzun süren emeklemelerini dolambaçlı yoldan tenkit etmek için yazılmış büyük bir hiciv eseri.”

1960’lı yıllara gelindiğinde tüm taraflar şikayetçidir. Teknik yardımcıları hayal kırıklığına uğramış durumdadırlar. Teknik yardımı alanlar arasında bu sürece heyecanla bağlanmış olanlar “biz adam olmayız” kuyusuna düşmüşlerdir. Çalışmaların tarihsel sonucunda, “yardım”, az gelişmişliği kalkınmaya çevirme aracı olamamış, az gelişmişliği geliştirmenin ve yeni tip bir sömürgeleştirme çağını açmanın tekniği olarak kodlanmıştır.

TÜRKİYE’DE YÖNETİM BİLİMİ NE OLMALI VE NASIL ÇALIŞMALIDIR?

Bu soru, 1950’li yıllarda yoğun aktarma-öğretme işlemi sürerken, dönemin iki ünlü idare hukukçusunca kaleme alınmış iki makale aracılığıyla aydınlığa kavuşturulabilir. Makalelerden biri Tahsin Bekir Balta’ya, öbürü Sıddık Sami Onar’a aittir.

Tahsin Bekir Balta, Alman geleneğinde yetişmiş bir idare hukukçusudur. 1940’lı yıllarda bakanlık görevlerinde bulunmuş, 1950’li yıllarda ‘idare ilmi’ - ‘amme idaresi’ alanının kuruluşunda yöneticilik yapmıştır. Bu amaçla kurulmuş İdari İlimler Enstitüsü’nün başkanıdır; bu birim aynı zamanda Milletlerarası İdari İlimler Enstitüsü’nün Türk Milli Seksiyonu olarak iş görmektedir.³¹

Tahsin Bekir Balta, yeni çalışma alanının kuruluşu ve çalışma biçimine ilişkin herhangi bir sorgulama içinde değildir. 1958’de yaptığı bir konuşmada³² “*yurdumuzda bugün idare ilmi sahasında yapılan öğretim ve yayım, esas itibarıyla Amerikan örneğine istinat etmekte*” diye durumu açıkça dile getirmektedir. Bu söze şunu eklemektedir: “.. bunun yanında konuya milli bir hüviyet verme yolunda gayretler de sarf edilmektedir.” Kuruluşu yöneten hocanın sözleriyle “*yurdumuzda kendi anlayış ve ihtiyacımızın verisi olan bir idare ilminin gelişmesi*” hedeflenmektedir. Gerekli koşullar yerine getirilmezse, bu durumda

³¹ International Institute of Administrative Sciences (IIAS), 1930 yılında kurulmuş, merkezi Brüksel’de olan bir yapıdır. Ulusal seksiyon unvanı, 1970’li yıllarda Ankara Üniversitesi’nden TODAİE’ye geçmiştir.

³² Tahsin Bekir Balta, “İdare İlmi Sahasındaki İncelemeler”, (1958) Burhan Aykaç, vd. *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, Ankara Nisan 2003, s. 35-44.

“yurdumuzdaki idare ilmi çalışmaları Amerikan sistemi gibi yabancı çalışmaların verilerini nakletmeğe devam zorunda kalacaktır.”

Peki Türk yönetim bilimi nasıl bir alanda ve hangi yöntemle çalışmalıdır? Balta'nın bu soruya yanıtı şöyledir:

1. Amerikan yönetim bilimi müesseseler (kurumlar) üzerinde değil mücerret (soyut) tipler üzerinde çalışırken, İngiliz yönetim bilimi müşahhas (somut) usulde çalışır. Türkiye’de yönetim bilimi bu iki yöntemi birleştirerek çalışmalıdır. Amerikan örneğinden farklı olarak bizde ... liderlik, personel rejimi gibi mahdut konularla yetinmemesi, idari teşkilatımız ve faaliyet tipleri gibi konuları da birlikte ele alması, idari usullere esaslı bir yer ayırması da lazımdır.
2. Bir memleketin idaresi, onun mazisi ve haldeki (geçmiş ve bugünkü) şartlarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Türkiye’de yönetim biliminin “idare sistemimizin tarihini, bugünkü durumunu ele alması, yabancı sistemlerle karşılaştırması yerinde olacaktır.
3. Anglo-Amerikan hukuk sisteminde idare hukuku gelişmemiştir. Kara Avrupasında ve ona uyarak bizde hakim olan anlayışa göre, idare amme hizmeti ve amme menfaati gayesiyle işler. Bu itibarla idare, özel hukuktan farklı bir rejime ve ayrı bir yargısal düzene bağlıdır. “Mevcut bu fark, bizde idare hukuku yanında idare ilminin de idarenin hukuki cephesine Amerika’dan daha fazla bir önem vermesini gerektirir.”

Sıddık Sami Onar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde öğretim üyesidir. 1956 yılında yayımlanmış makalesinin giriş bölümünde, “yönetim olgusunu araştırma yöntemi nasıl olmalıdır” sorusuna hem hukukçular hem bilimciler için net bir öneri getirmektedir.³³ Onar önerisini, yabancı ve yerli uzmanlar arasında yaygınlaşmış olduğu görülen yöntemi hedef olarak geliştirmektedir.

1. Bir memleketin müesseselerinin sadece dış şekillerinin ve görünüşlerinin incelenmesi, bunları ve o memleketin idari ve hukuki bünyesini tanımak için kafi değildir.
 - a) Bunların gayesine uygun işleyip işlemediklerini, kendilerinden beklenen ve istenen neticeleri verip veremediklerini araştırmak lazımdır. Bu da kafi değildir....
 - b) Eğer bu müesseseler bu neticeleri veremiyorlarsa bunun sebep ve amillerini (a) sosyal bünyede, (b) müessesenin mazideki köklerinde, (c) geçirdikleri tekamül seyrinde, (d) kuruluş ve tekamüllerinde karşılaş-tıkları menfi amillerde, araştırmak icap eder.
2. Rastlanan yaklaşımlardan biri şudur: Türkiye’nin idari ve hukuki bünyesi 19. asırda büyük ve ani bir değişiklik geçirmiş ve bunun neticesi olarak da

³³ Sıddık Sami Onar, “İdare İlmi ve İdare Hukuku Bakımından Türkiye’nin İdari ve Hukuki Bünyesinin Geçirdiği İstihaleler [Değişimler] ve Bugünkü Durumu”, (1956) Burhan Aykaç, vd. *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, Ankara Nisan 2003, s. 3-34 (özellikle s. 3-6)

idare müesseseleri ve hukuk kaideleri eskilerinden tamamen farklı *şekiller* almıştır. O halde geçmişi incelemekte “sadece tarihi bir faydanın mevcut olabileceği” düşünülebilir.

- a) Toplumsal, siyasal, yönetsel kurumlar; yüzyıllarca teessüs etmiş (kurulup kökleşmiş) bir hukuk zihniyeti ve metodu birden yıkılarak enkazı ortadan kalkmaz; yerine eskisinden tamamen farklı yeni temeller ve kurumlar kurulamaz.
 - b) Aksini düşünmek “tekamül (evrim) kanununu ve içtimai müesseselerin hayatiyetini inkar demek olur.”
3. Bazılarına göre, Osmanlı İmparatorluğu’nun yönetsel ve toplumsal kurumlarının, “bugünkü medeniyetin kıymet hükümleri bakımından tetkike değer bir ehemmiyeti yoktur.”
- a) Bu denli geniş ve insicamsız bir alana yayılmış bir sistemin başarı, başarısızlık, yükseliş, çöküş sebeplerinin incelenmesinin bilim bakımından büyük bir önem taşıdığına kuşku yoktur.
 - b) Bugün artık varlığı ve uygulama alanı kalmamış olmakla birlikte Roma hukuku karşılaştırmalı hukuk bakımından nasıl bir öneme sahipse, Osmanlı deneyiminde kurumların oynadıkları rolleri incelemek de bilimsel bakımdan aynı öneme sahiptir.
4. Bazılarına göre, “Türkiye medeni bir idare ve hukuk sistemine yeni intibak etmiş, iptidailikten henüz kurtulmuş bir memleket”tir.
- a) Böyle memleketler vardır; bunlar “bir maziden mahrum oldukları için tekamül kanunlarına değil taklid kanunlarına tabidir.”
 - b) Türkiye ise, “ortaçağ medeniyetinden bugünkü şekillerine istihale etmiş Avrupa memleketleriyle aynı durumdadır. Avrupa devletleri ile Türkiye arasındaki fark ancak Türkiye’nin renaissance devrini geç idrak etmesi”...dir.
 - c) Türkiye’yi dünkü kurumlarla bugünküler arasında ‘fizyonomi’ ve kuruluş farklarına bakarak, medeniyet alemine yeni girmiş, iptidai bir memleket gibi tetkik etmek ilim bakımından olduğu kadar tatbikat bakımından da yanlış neticelere varmaya sebep olur.
5. Doğru araştırma yöntemi, “mazinin ve halin bir kül olarak tetkik edilmesi”dir. Bu çalışma yöntemi şu adımlardan oluşmalıdır:
- Medeni bir devlette müesseselerin fonksiyonlarının mevzuu nazara alınmalı;
 - bu fonksiyonların evvelce hangi kurum ve hangi usullerle yerine getirildiği araştırılmalı;
 - bu kurumların başarı ve başarısızlık sebep ve amilleri belirlenmeli;
 - bunların hangi amillerle istihaleler (değişim) geçirdikleri incelenmeli;
 - reform ve istihalelerin başarı ve başarısızlık dereceleri; bunların sebepleri ve amilleri araştırılmalıdır.

Sıddık Sami Onar, yöntem eleştirisiyle önerisini dikkate alınması gereken vurgulamalarla tamamlamaktadır. Aşağıdaki paragrafta söyledikleri şöyle maddelenebilir: (1) Türkiye güçlü ve köklü bir yönetim

geleneği üzerinde hareket etmektedir. (2) Bu gelenek kavramlaştırılmış ve bir yönetsel düşünce alanı yaratılmıştır. (3) Yönetsel düşünce ve uygulama, sorunları çözmek amacıyla odaklanmış çözümlerle ile çözüm önerileri sunan geniş bir ‘reform belgeleri’ dünyası yaratmıştır. (4) Bu özelliklere sahip olan bir yönetsel dünyayı taşıma reçetelere sıkıştırmak doğru değildir. Yapılması gereken, herşeyden önce gerçekliğin kendisini inceleme nesnesi olarak kabul etmektir. (5) Bu nesne, tarihsel bakış açısıyla araştırılmalıdır.

“Türkiye iptidai şekilden medeni ve mütekamil bir şekle yeni geçmiş, Avrupa ve Amerika’nın siyasi, idari ve kazai müesseselerinin fikir ve şuurlarını henüz idrake başlamış iptidai bir memleket değildir; belki bu fikir ve şuura birçoklarından evvel erişmiş, birçok tecrübeler geçirmiş eski bir devlettir. Bugün de Türkiye benliğini, şuurunu, buhranlarını idrak etmiş, bu buhranlardan kurtulmak için de birbuçuk asra yakın bir zamandan beri birçok çarelere başvurmuş ve fakat hastalık sebeplerini ve tedavi çarelerini henüz bulamamış bir memleketdir. Ona herkesin ve kendisinin de birçok şekillerini tatbik ettiği bazı metodları ve müesseseleri göstermek kafi değildir. Bu bünyeyi mazisi ve haliyle geçirdiği istihalelerle iyice tetkik etmek, reformlarındaki ve mevcut müesseselerindeki başarısızlık sebeplerini aramak ve ona göre neticeler çıkarmak ve çareler bulmak lazımdır.”

Önceden olduğu gibi, bugün de açıklığa kavuşturmamız gereken şey, “yönetim bilimi – kamu yönetimi alanında nasıl bir kuramsal bakış ve nasıl bir yöntem” sorusudur. Ne var ki, bu temel soru üzerinde derinleşmenin önü, Sıddık Sami Onar’ın zamanını harcamak zorunda kaldığı başka bir sorunla kesilmiştir. Önümüzde, ya yönetsel gelenek-düşünce yokluğu ya da keşfedilmiş olanın yeniden keşfinin gereksizliği savlarına yaslanarak “bu soruyla uğraşmaya gerek yoktur” diyen bir duruşun yarattığı çetin bir engel vardır. Başka bir deyişle yaşanan sorun, entelektüel gücün yöntembilimsel sorularla başatme bakımından yetersizliği sorunu değildir; ülkenin entelektüel ve yönetsel aklı, yöntembilimsel sorularla uğraşmaktan alıkoyulmuştur. Bu kesime iki iş gündemi dayatılmıştır: (1) “İleri” ülkelerden aktarmak (2) Aktarımı ülke koşullarına uyarlamak. Yüklenen işlevi açıkça anlamak önemlidir. Entelektüel akla yüklenen işlev *başka deneyimlerden öğrenmek* değil, *belirlenmiş ileri ülkelerden aktarmaktır*.³⁴ O nedenle olsa gerek, Türkçe alan yazında dünya ülkelerine ilişkin bilgi ve inceleme yok

³⁴ Bu çalışma biçiminin yönetsel özellikleri, “ölçücülük” adı verilerek Örsan Akbulut tarafından kapsamlı bir irdelemeye tabi tutulmuştur: Örsan Akbulut, “Türkiye’de Kamu Yönetimi İncelemesini Tanımlayıcı Bir Kavram Önerisi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 39/4 (Aralık 2006), s. 159-193.

denecek kadar azdır. Yayınlar birkaç Batı ülkesi üzerine toplanmıştır. Yine o nedenle, birkaç Batı ülkesine odaklanmış çalışmalar genellikle belirlenmiş bir soruyu açıklama amacına değil, incelenen şeyi tanıtmaya amacına odaklı olmuştur.

SONUÇ³⁵

Amme idaresi alanında yabancı öğretilerin araştırma ve öğreticilikteki varlıkları 1959-1960 yılından başlayarak sona ermiştir. 1965'den itibaren alan, yerli öğretilerin makale ve kitaplarına tanıklıktır. Ama bu yapıtların genel özelliği, gerçekliği ve sorunları transfer edilmiş “teori”yle görmeye gayret etmektir. Öğretiler gitmişse de “akıl”larıyla “gözlük”leri burada kalmıştır. O zamanlardan bugüne, yönetsel olguya ilişkin özgün kuram ve özgün araştırma yöntemi geliştirememiş olmamızın açıklayıcı nedeni bu ‘başlangıç’ olabilir.

On yıl süren sistematik aktarıma ve bu aktarımın öğreticisine yönelik ilgi ve heyecan gibi bir hareketlilik, hem o yıllarda hem daha sonra, Türkiye gerçekliğini çözümlenmeyi amaçlayan arayışlara yönelik olarak hemen hiçbir zaman gösterilmemiştir. Bu bakımdan kayda değer tek toplu etkinlik, 1994 yılında yabancı kaynak, destek ve inisiyatif olmadan TODAİE tarafından düzenlenen “Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu” olmuştur.³⁶ Bu toplantıda alanın uzmanları bir araya gelerek ilk kez “biz ne yapıyoruz?” sorusu çevresinde düşünme fırsatı bulmuşlardır. Düşünme fırsatının üzerinden yaklaşık onbeş yıl geçmiştir. Bu süre içinde elde edilen dikkate değer sonuçlardan biri, giderek daha fazla yönetim bilimci – kamu yönetiminin araştırmalarını “neyi nasıl ne için yapıyorum” sorusuyla birlikte yapmaya başlamasıysa, bir diğer sonuç alanın birikimi, konuları ve yöntem sorunu üzerine kafa yoranlarımızın görece çoğalmasındır.

1950’li yıllarda yaşanan “kurumsal aktarma usulü”, ikinci kez büyük bir dalga halinde 1980’li yıllarda belirecektir. Bu yıllarda içi-

³⁵ Hemen her çalışma gibi, bu yazı da yeni araştırma konuları olduğunu açığa çıkarmıştır. Konulardan biri, 1951 tarihli TC Hükümeti - Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Esas Anlaşması’nın ekleri ve mektuplarıyla birlikte incelenmesidir. Bir başka konu, özellikle Dimock, Gorvine, Angus adlı öğretiler tarafından kaleme alınmış olan ders kitabı/ders notlarının içeriği bakımından kapsamlı bir irdelemeye konu edilmesidir. Nihayet üçüncüsü, İngilizce yazında pek bol olan “teknik yardım seferberliği” konusu üzerinde çalışmak olabilir. Teknik yardım ideolojisini, mekanizmasını ve çıktısı – sonuç – etkisi bakımından kapsamlı bir değerlendirmeye tutmak oldukça öğretici olabilir.

³⁶ Sempozyum bildirileri *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildiriler* başlığıyla TODAİE tarafından iki cilt halinde basılmıştır.

ne düşülen yöntemsel konum belki çok daha ilginçtir. “Azgelişmiş” Türkiye’nin entelektüel gücü, kendi tarihsel-toplumsal gerçekliğine “gelişmiş teori”den bakmayı bir yöntembilimsel tercih olarak sürdürürken, teorinin anavatanı azgelişmiş dünyaya ‘dışarıdan’ ve ‘yukarıdan’ bakmanın yetersiz olduğunu ilan etmiştir. Fenomenoloji olarak bilinen yöntem yükselişe geçmiş, “gelişmiş teori” kendisini, sahip olunan değerleri paranteze almaya ve incelediği olguya ‘içeriden ve aşağıdan’ bakmaya doğru eğitmeye girişmiştir. Durum bizler için oldukça karmaşık bir hal almıştır: İçerideyiz ama dışarıdan bakmaya alışığız. Şimdi biz ülkemize ilişkin yönetsel olgu incelemelerini yaparken neyi paranteze alacağız? İçinde yaşadığımız ortamın düşüncesini uzun zaman önce reddetmiş, paranteze almak bir yana cümleden çıkarmıştık. Bu durumda paranteze almamız gereken ‘dışarıdan bakış’ımız mıdır?

1980’li yıllarla başlayan toplam kalitecilik; mükemmeliyetçilik; performansçılık, 1990’lı yıllarda yükselen yönetişimcilik; ahlakçılık/etikçilik; postmodernlik, 2000’li yıllarda yöntembilimsel iflasımızın başka bir sergileme alanı olmuştur. Bu dönem, başka bir çalışmada ele alınmayı gerektiren ilginç boyutlara sahiptir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Örsan, “Türkiye’de Kamu Yönetimi İncelemesini Tanımlayıcı Bir Kavram Önerisi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 39/4, Aralık 2006, s. 159-193.
- Angus, N.C., *Amme İdaresinin Unsurları*, 1956-1957 Dersnotları, Ankara, TODAİE, 1957.
- Balta, Tahsin Bekir, “İdare İlimi Sahasındaki İncelemeler”, (1958) Burhan Aykaç, vd. *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, Ankara, Nisan 2003, s. 35-44.
- Caldwell, “Teknik Yardım ve Amme İdaresi”, *Örnek İdare*, 1/1, s. 2-3.
- Çiğdem, Ahmet ve Fethi Açikel, Necmi Erdoğan, Tanıl Bora, “Şerif Mardin’le Merkez-Çevre Analizi Üzerine”, *Toplum ve Bilim*, Sayı 105, 2006, s. 7-10.
- Danışman, Rıfki, “İktisadi Devlet Teşekküllerinde Kontrol”, *Örnek İdare*, 1/1, Kasım 1954.
- Gorvine, Albert, “Merkezi Bir Personel Dairesi Hakkında Birleşik Amerika’da Edinilen Tecrübeler”, (Çev. Nermin Abadan), *AÜ SBF Dergisi*, X/4, 1955, s. 193-202.
- Gorvine, Albert, *Amme İdaresi Notları*, Ankara 1956.
- Gorvine, Albert, *An outline of Turkish provincial and local government* Ankara, 1956, 27 sf.
- Güler, Birgül A., “Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 27/4 (Aralık 1994), s.3-19.
- Harvey, Lashley G. “Demokrasinin Esası Olarak Mahalli Hükümet”, (Çev) Cemal Aygen, *AÜ SBF Dergisi*, IX/2 (1954).
- Heckscher, Gunnar, “Amme İdaresi ve Demokrasi”, (çev. Mümtaz Soysal), *SBF Dergisi*, IX/2, 1954.
- Heckscher, Gunnar, *The study of comparative government and politics*, George Allen & Unwin, London 1957, 172 sf.

- Keskin, Nuray E., “Türkiye’de Kamu Yönetimi Disiplininin Köken Sorunu”, *Amme İdaresi Dergisi*, 39/2, 2006, s. 1-28.
- Mihçioğlu, Cemal, *Türkiye’de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1988.
- Onar, Sıddık Sami, “İdare İlmi ve İdare Hukuku Bakımından Türkiye’nin İdari ve Hukuki Bünyesinin Geçirdiği İstihaleler [Değişimler] ve Bugünkü Durumu”, (1956) Burhan Aykaç, vd. *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Yargı Yayınevi, Ankara Nisan 2003, s. 3-34.
- Özdicle, Celal, *Türkiye’de Amme İdaresi ve İdarede Devrim Yapılmasını Zorunlu Kılan Nedenler*, Örnek Matbaası, Ankara, 1965.
- Örnek İdare Dergisi*, 1/2, Aralık 1954.
- Soysal, Mümtaz, “Kitap Tahlili: *Parkinson’s Law or the Pursuit of Progress*, John Murray, Londra 1958, 122 sf”, *AÜ SBF Dergisi*, XIII/3, 1958, s. 297-299.
- Yayman, Hüseyin, *Türkiye’nin İdari Reform Politikası*, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/2179.pdf>.